

CORINA ISABELLA CSISZÁR¹, ROMÂNIA

Cuvinte cheie: nuntă, tradiție, kitsch, ritualuri, influențe, mutații, pierderea semnificației

Elementele tradiționale și psihologia kitsch-ului în nunta maramureșeană

Rezumat

Unele obiceiuri nuptiale maramureșene s-au pierdut sau sunt pe cale de a se pierde sau de a se contamina cu obiceiuri preluate din alte zone ale țării sau chiar cu tradiții importate de peste hotare de către cei care au luat drumul străinătății. Există teama unor etnologi, folcloriști, antropologi, etnografi cu privire la pierderea tradițiilor noastre ancestrale. Dar de fapt avem de a face cu obiceiuri noi, ca expresii active ale spiritului uman, sistemul obiceiurilor nu se pierde ci se află într-o continuă schimbare și regenerare. Societatea evoluează și se schimbă simultan și mentalitatea și percepția asupra vieții. Este greu să mai vorbim despre folclor autentic în cadrul ceremonialului nuptial din cauza fenomenului de desacralizare, de demitizare, riturile denaturându-se prin pierderea semnificației inițiale. De aceea, practicarea unor obiceiuri de nuntă, capătă câteodată valențe de ridicol, de kitsch, de nenatural. Se ajunge astfel la un ceremonial nuptial de tip hibrid, de prost gust, în care se păstrează unele tradiții străvechi și se imită altele din Occident. În foarte puține zone maramureșene se mai păstrează elementele nunții tradiționale: cusutul steagului și al cununii miresei nu se mai practică deloc, învelitul miresei se mai păstrează în unele sate, portul tradițional al mirilor se mai regăsește foarte rar la unii miri nostalgici reveniți din străinătate pentru celebrarea nunții. De asemenea se mai păstrează strigăturile la mire și la mireasă, strigăturile cu găina la nași dar cu versurile adaptate zilelor noastre și conținând elemente contemporane. Se mai practică iertăciunile către părinți, mersul la cununie al mirilor dar neînsoțiți ca în trecut de către două druște, jucatul steagului în prezența întregului alai de nuntă, steag care nu se mai confecționează cu mare fast și petrecere, luând forme de ritual, ci se împrumută de prin vecini. Strigătura cu grâu se mai regăsește foarte rar, au dispărut *tâpoi* (pâini ritualice de nuntă), au suferit mutații și influențe meniul, dansul și muzica tradițională. Din nefericire avem de a face în unele zone din Maramureș cu nunți de tip kitsch, care plutesc pe norul colorat al baloanelor cu heliu.

¹ Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș, România;

Key words: wedding, tradition, kitsch, rituals, influences, mutations, loss of significance

Traditional Elements and the Psychology of Kitsch in Weddings from Maramures

Summary

Some of the nuptial customs of Maramures have been lost, are on the way of disappearing or being contaminated with customs brought over either from other ethnographic zones of the country or even with traditions imported from abroad, brought back by those who have left the country. Ethnologist, folklorists, anthropologists and ethnographers fear that thus our ancient traditions may be lost. But actually new customs have appeared as an active expression of the human spirit, and thus the system of customs is not being lost, but is in a process of continuous change and regeneration. While the society changes, the mentalities and perception of life change simultaneously. Due to the phenomena of desacralization and demythization it is difficult to continue to speak about authentic folklore in the wedding ceremonial because the rites degenerate due to the loss of their initial significance. Therefore the practice of wedding ceremonial sometimes acquires ridiculous valencies, of kitsch and inadequate elements. Thus hybrid wedding ceremonials appear, in bad taste, in which certain elements of the ancient traditions are preserved, in the same time with imitations of other Western ones. There are very few zones in Maramures where the elements of the traditional wedding are preserved. The sewing of the flag and of the bride's crown are not practiced anymore; the covering of the bride's head is preserved only in certain villages; the traditional costumes of the bride and bridegroom are very rare, worn only by some nostalgic couples who return from abroad to celebrate their wedding in the home-country. Besides, they have preserved the "hollers" (extempore verses) for the bride and bridegroom, the hollers with the hen, for the best man the bridesmaid, but with verses adapted to the day and containing contemporaneous elements. Other practices still preserved are the asking of forgiveness from parents, the going to church of the couple accompanied, as it used to be, by two friends, the "dancing" of the flag in the presence of the entire wedding procession. The making of the flag is not any longer as a great festive event with partying, taking the form of a ritual, but it is borrowed from neighbours. The holler with wheat is very rare and the ritual wedding round breads have disappeared, the traditional menu, the dance and the music have suffered mutations and influences. Unfortunately there are zones in Maramures where the weddings have become kind of kitsch with the launching of a cloud of balloons filled with helium

Elementele tradiționale, și psihologia kitsch-ului în nunta maramureșeană

În societatea tradițională, căsătoria reprezenta cel mai complex fenomen folcloric, având interferență cu toate celelalte manifestări folclorice. Unele obiceiuri nupțiale maramureșene s-au pierdut sau sunt pe cale de a se pierde sau de a se contamina cu obiceiuri preluate din alte zone ale țării sau chiar cu tradiții importate de peste hotare de către cei care au luat drumul străinătății. Există teama unor etnologi, folcloriști, antropologi, etnografi cu privire la pierderea tradițiilor noastre ancestrale. Dar de fapt avem de a face cu obiceiuri noi, ca expresii active ale spiritului uman, sistemul obiceiurilor nu se pierde ci se află într-o continuă schimbare și regenerare. Societatea evoluează și se schimbă simultan și mentalitatea și percepția asupra vieții. Este greu să mai vorbim despre folclor autentic în cadrul ceremonialului nupțial rituriledenaturându-se prin pierderea semnificației inițiale. De aceea, practicarea unor obiceiuri de nuntă, capătă câteodată valențe de ridicol, de kitsch, de nenatural. Se ajunge astfel la un ceremonial nupțial de tip hibrid, de prost gust, în care se păstrează unele tradiții străvechi și se imită altele din Occident.

Cele mai multe nunți aveau loc iarna în trecut, în satele maramureșene, în perioada *câșlegilor*, când muncile agricole erau oprite. Astăzi, majoritatea nunților au loc în luna august, în perioada de concedii a celor plecați la muncă în străinătate. Nu se fac nunți în post, pentru că postul implică abținerea. Demult, nunțile se organizau marțea, joia sau duminica. Astăzi, majoritatea nunților au loc sâmbăta sau duminica. În zilele noastre nu se mai fac nunți marțea, pentru că se crede că reprezintă o zi dominată de planeta războinică Marte. De fapt căsătoria reprezintă un rit de trecere, o treaptă în devenire, intrarea în rândul celor așezați, de aceea, facem tot ce trebuie să ne asigurăm că nimeni și nimic, nici ghinionul, nici vremea rea, nici alinierea nefaste ale planetelor nu ne vor despărți. În trecut, la nunțile de oameni înstăriți participa întreaga comunitate sătească. Sătenii erau invitați la nuntă de către părinții mirilor în unele zone sau de către *chemători*, investiți anume, care mergeau din casă în casă, cu colaci mari în mână sau cu *paltauă* (bâte rituale frumos ornamentate). Astăzi, mirii sunt cei care invită lumea la nuntă. O grijă deosebită aveau sătenii în alegerea nașilor. Demult, în satele maramureșene exista o singură pereche de nași, oameni foarte înstăriți și cu frică de Dumnezeu, care cununau toți mirii satului. Astăzi obiceiul s-a schimbat. Fiecare mire în parte își alege câte două, trei sau chiar mai multe perechi de nași. Mirii îi alege de nași pe cei care le-au cununat părinții sau aleg dintre rudeni și prieteni. În cazuri mai rare, astăzi sunt chemați de nași și tineri necăsătoriți. Demult, nunțile aveau loc atât la mire, cât și la mireasă acasă. Astăzi nunta se face împreună la căminul cultural sau în corturi special amenajate pentru acest eveniment. Doar în unele zone, în cazul nunților mici, cu invitați puțini, se mai păstrează tradiția de a face nunțile acasă.

În ziua nunții părinții mirilor stăteau la intrarea în casă așteptând invitații și darurile. Demult *pominocul* (darul de nuntă) consta într-o traistă plină cu *grâu și o lită de horincă* pe Valea Izei², bani *când să pornea taljăru*³, 2 metri de material, prosoape, fețe de masă, în Lăpuș, tacâmuri, oale, veselă, *țoluri, mășani de dărălit carne*, în zona Chioarului⁴. Astăzi nuntașii oferă bani la nuntă obiceiul de a duce produse a ieșit din uz. Înainte, cei care preluau darurile erau părinții mirilor. Astăzi, în unele zone, momentul oferirii darului se face cu strigare de către staroste sau nașul mare și devine un element de prost gust. Neștiind cât va da fiecare mesenii se agită la gândul că va afla lumea suma mică pe care au putut ei să o ofere, spre deosebire de verișorul miresei venit din străinătate, cu mașină bună și bani. Darul nașului se strigă primul și este mereu exagerat, pentru a crește sumele celorlalți nuntași. Înainte de a pleca la cununie nuntașii se veselesc atât la mire cât și la mireasă acasă. În acest timp, câțiva flăcăi cu *uiegile de horincă înstruțate cu verdeață*⁵ pornesc după nași. După sosirea nașilor la casa miresei, nuntașii se pregăteau de plecarea la cununie. În trecut, mirele trimitea un chemător la mireasă, pentru a

² Performer Ileana Drăguș, 68 ani, Oncești, 2007;

³ Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Culegător Corina Isabella Csiszár, Performer, Raveca Hereș, 70 ani, Cupșeni, Dosar nr. L/4/2008;

⁴ Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Culegător Corina Isabella Csiszár, Performer Maria Pop, 73 ani, Coruia, Dosar nr. CHI/1/2010

⁵ Performer Maria Rednic, 68 ani, Oncești, 2013;

Elemente kitsch la nuntă maramureșeană; Colecția Mihaela Drăguș

anunța faptul ca acesta a pornit spre biserică și pentru a invita și alaiul miresei la cununie. Astăzi acest obicei este înlocuit cu ajutorul telefoniei mobile.

Este greu să mai vorbim despre folclor autentic în cadrul ceremonialului nupțial din cauza fenomenului de desacralizare, de demitizare, riturile denaturându-se prin pierderea semnificației inițiale. De aceea, practicarea unor obiceiuri de nuntă, capătă câteodată valențe de ridicol, de kitsch, de nenatural. Se ajunge astfel la un ceremonial nupțial de tip hibrid, de prost gust, în care se păstrează unele tradiții străvechi și se imită altele din Occident. În foarte puține zone maramureșene se mai păstrează elementele nunții tradiționale: cusutul steagului și al cununii miresei nu se mai practică deloc, învelitul miresei se mai păstrează în unele sate, portul tradițional al mirilor se mai regăsește foarte rar la unii miri nostalgici reveniți din străinătate pentru celebrarea nunții. De asemenea se mai păstrează strigăturile la mire și la mireasă, strigăturile cu găina la nănași dar cu versurile adaptate zilelor noastre și conținând elemente contemporane. Se mai practică iertăciunile către părinți, mersul la cununie al mirilor dar neînsoțiți ca în trecut de către două druște, jucatul steagului în prezența întregului alai de nuntă, steag, care nu se mai confecționează cu mare fast și petrecere, luând forme de ritual, ci se împrumută de prin vecini. Strigătura cu grâu se mai regăsește foarte rar, au dispărut *țâpoui* (pâini ritualice de nuntă), au suferit mutații și influențe meniul, dansul și muzica tradițională. Pantofii albi ascuțiți ai mirelui sau ai miresei, cizmele albe ale miresei, seturile de pahare și sticle din plastic, manelele, păpușile îmbrăcate în miri pe capota mașinilor, prosoape chinezești la retrovizoarele mașinilor, floricelele din plastic în pieptul nuntașilor, coafura cât mai sclipitoare a miresei combinată cu voal scurt până la umeri, sumne scurtate și plisate în culori preluate din alte zone folclorice, asortate cu topuri paietate, cămăși populare cu dantele din material plastic, geți din piele cu baticuri și sumne tradiționale, kitsch-ul nu pare a lipsi din recuzita acestui rit de trecere. În multe zone, ca să nu spunem ca aproape în unanimitate, ținuta miresei a suportat modificări. A lepădat costumul popular, înlocuindu-l cu rochia de mireasă din material cât mai sintetic, cu cât mai multe volănașe, paiete, și imitații de cristale swarovsky. Nici mirele nu rămâne mai prejos, poartă costume lucioase, din fibre sintetice, asortate cu pantofi lucitori, cât mai ascuțiți în partea din față. Naturalețea miresei a fost înlocuită de machiaje stridente, și o coafură cât mai împoțonată, mult sclipici și floricele din plastic. Solemnitatea intrării în biserică la Sfânta Cununie,

pare să apună printr-o asemenea apariție. Nici numărul mare de nași nu se lasă mai prejos, de cele mai multe ori nașele devin un spectacol în sine prin ținută și coafură.

O veche tradiție englezească spune ca mireasa să poarte la nuntă ceva nou, ceva vechi, ceva împrumutat și ceva albastru. În trecut la nunțile din Maramureșul Istoric regăseam două dintre aceste elemente. Mireasa purta costumul popular tradițional nou confecționat anume pentru acest eveniment. Hainele noi semnificau optimismul și încrederea în viitor, speranța în bunul mers al căsniciei. De asemenea, regăseam în portul tradițional de nuntă și ceva împrumutat. Mireasa purta la gât o *zgardă scumpă din bănuți de aur*⁶, împrumutată de la o bătrână a satului. Ceva împrumutat semnifica suportul sătenilor și fericirea viitoare a cuplului. În trecut, mireasa era spălată, pieptănată și împletită ritualic, purta cunună de flori și un șlaier alb cu modele multicolore, confecționat la războiul de țesut. Astăzi, unele mirese poartă cununa din flori de plastic, căreia îi atașează un voal scurt, de asemenea din material plastic, un element de tip kitsch. Au coafuri din cele mai sofisticate și mai elaborate, realizate în saloanele de frumusețe, sunt cât mai tapate și mai sclipitoare. Cununa nu reprezenta doar un semn al distincției, ci era și simbolul neprihănirii și al curățeniei miresei în trecut. Astăzi, această semnificație s-a pierdut.

După cununie, la casa unde avea loc nunta sau la intrarea în Căminul cultural, mirii erau așteptați de către două femei care țineau în mână *țapoii*, pâini ritualice cu numele mirilor înscris pe ei⁷. S-ar putea crede că în cadrul nunților contemporane, tortul este cel care preia funcția și valoarea ritualică a țapoului. Demult, la intrarea în casă o femeie cu voce bună, arunca peste capetele tinerilor înșurăței boabe de grâu dintr-un *blid*, *ca să aivă noroc*⁸, urând cu versuri specifice, grâul fiind considerat un simbol al hranei nemuririi, al inițierii, al uniunii, al binecuvântării și al fertilității. În zilele noastre grâul se cultivă în Maramureș din ce în ce mai puțin. De aceea boabele ritualice de grâu au fost înlocuite cu cele din orez, orezul purtând valoarea simbolică de prosperitate, belșug, fertilitate, jertfa spiritelor malefice, pentru a le îndepărta de căsnicia mirilor. Mai rar, în unele zone grâul și orezul au fost înlocuite cu confetti.

Spartul veselei reprezintă o tradiție care presupune să sacrifici diverse piese, câni, farfurii, pahare, întrucât cioburile se crede că aduc noroc. În unele zone acest obicei este adaptat. În Țara Lăpușului, stegarii sau mirele întorcându-se de la cununie, trec pragul casei sub care se află puși cărbuni și au datoria de a sparge cu bâta de la steag, farfuria care se află așezată deasupra ușii ca să aibă mirii noroc. ”Farfuria trebe să se spargă și să se spargă rău. Vorva așa o fo, că ar fi avut noroc de să spărgea, era bătaie la nunți dacă nu spărgei farfuria, era scârbă”⁹. Astăzi obiceiul a suferit mutații. Farfuria a fost înlocuită cu cele două pahare de sticlă, uneori adevărate elemente de tip kitsch, de mari dimensiuni, *poleite în aur*, cu numele mirilor sau cu diferite simboluri nupțiale pictate pe ele. Mirii, înainte de a intra la căminul cultural, au datoria de a goli și de a sparge aceste cupe umplute cu vin sau cu șampanie pentru a scăpa de ghinion în noua căsnicie.

Sunt nunți care primesc eticheta de kitsch de la o primă privire. Unele nunți sătești abundă în baloane colorate, de diferite dimensiuni, în formă de inimioară, cu confetti în interior, inscripționate pe dinafară, umplute cu aer sau cu heliu; sunt prinse deasupra mesei mirilor, pe lângă masa acestora, pe pereți, la intrarea în sală și legate de spătarele scaunelor. Pentru aceste aranjamente recomandate de „experți” părinții mirilor plătesc sume consistente. Demult sălile erau ornamentate cu cerți colorate lucrate manual, iar în spatele mesei mirilor era așezată o icoană cu *Cina cea de taină*. Astăzi totul abundă în elemente de tip kitsch. Sala este zugrăvită sau tapetată în culori stridente, stâlpii, mesele și scaunele poartă *straie de sărbătoare*, neapărat satinat și obligatoriu încărcate de fundițe de prost gust de diferite culori. În trecut, pe fiecare masă se afla câte un țapou (o pâine ritualică de nuntă) înșurătat. La deschiderea mesei, nașul mare are datoria de a rosti rugăciunea *Tatăl nostru* și de a închina un pahar de horincă, rostind urarea: *Să aivă mirii năroc!*¹⁰ Demult se găseau pahare doar la masa mirilor și a nănașilor. Aceștia închinau pentru norocul noii familii. Ceilalți nuntași închinau direct din uieșile de

⁶ Performer Ileana Drăguș, 68 ani, 2007, Oncești;

⁷ Performer Ileana Drăguș, 68 ani, 2007, Oncești;

⁸ Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș, Culegător Corina Isabella Csiszár, Performer, Raveca Hereș, 70 ani, Cupșeni, Dosar nr. L/04/2008;

⁹ Performer Ileana Drăguș, 68 ani, 2007, Oncești;

¹⁰ Performer Ileana Drăguș, 68 ani, 2007, Oncești;

Nuntă tradițională din Vadu Izei; Foto: Felician Săteanu

horincă, înstruțate cu verdeață. Obiceiul de a închina din sticlă a fost înlocuit apoi de obiceiul de a închina cu toții din același pahar, umplut cu țuică de către doi *cămăruși* (paharnici) anume investiți în această funcție. Fiecare mesean închină și urează noroc mirilor. Mai recent se folosesc pet-urile pentru băuturi, paharele din plastic pentru fiecare invitat iar pe lângă țuica tradițională se servesc vin de casă, lichior sau chiar băuturi fine. Mirii înconjurau mesele de trei ori, cu câte un țâpou în mână, realizând astfel cercul magic de protecție al noii familii. Din nefericire, acest interesant ritual s-a pierdut în zilele noastre. Meniul tradițional în Maramureșul Istoric consta în *laște-n zamă* (supă de carne cu tăiței), *ptiroște* (sarmale), *pancove și fancuri* (gogoși), *țâpouii împitstriți cu busuioc*¹¹, serveau drept pâine. Meniul tradițional din Țara Lăpușului și Țara Chioarului era compus din plăcinte cu brânză și carne afumată de porc și mai târziu gulaș cu carne de oaie, sarmale și *levișă pă găină* (supă de carne), *pancove*. Astăzi meniul de nuntă este similar cu cel de la o nuntă urbană: se servesc *aparativ* (aperitiv), supă de carne, cartofi cu grătar, carne de pasăre cu cartofi, sarmale, salate, *cioarbă pă perișoare* (ciorbă de perișoare), prăjituri (în special Buturuga, Bețiva și foile cu miere), torturi colorate. În unele sate au fost adoptate chiar meniuri sofisticate în stil italian, importuri preluate de către cei care lucrează în străinătate. Astfel, spre exemplu, gulașul tradițional a fost înlocuit cu o friptură în sos de șampanie sau cu sos gorgonzola.

Taraful tradițional era compus în trecut în Maramureșul Istoric din *ceteră, zongoră și dobă*. Actualmente foarte puține nunți mai păstrează specificul tradițional. Avem de a face cu o contaminare a tarafului tradițional, se aduce orchestră și se cântă la microfon muzică lăutărească. În Lăpuș, Chioar și Codru demult se cânta cu *vioară, braci, gordună, taragot, clarinet*. Astăzi s-a renunțat la orchestra tradițională în aceste zone, s-au adus importuri precum: vioară acustică amplificată sau electronică,

¹¹ Performer Ileana Drăguș, 68 ani, 2007, Oncești;

saxofon sau alto, solist vocal, orgă, tobe electronice. La nunțile tradiționale nuntașii se prindeau în dans pe *Feciorescu*, *Învârtita*, *Ciurelu' și Dansul ursului*. Dansurile tradiționale arhaice sunt pline de încărcătură ca simbol al celebrării, al manifestării explozive a instinctului vieții, de contopire dincolo de timp, de eliberare în extaz. În ritmul tobei se producea acea stare de eliberare, de înălțare spirituală, de bucurie și extaz și manifestare a expresiei culturale. Astăzi observăm la nunți o formă de denaturare, de subcultură, unduirii lascive în ritmuri de manele și țopăieli pe forme alterate de tango și sârbe. Muzica este amplificată, sonorul este la maxim, astfel încât să le răsună invitațiilor în urechi chiar și a doua zi. Sunt invitate binecunoscutele formații de maneliști, dedicațiile la manele curgând până în zori de zi. Toți invitații dansează așa - numitele sârbe deși puțini cunosc pașii dar saltă aruncându-și picioarele din stânga în dreapta.

În timpuri străvechi, căsătoria era considerată o convenție socială, tinerii trebuiau să aibă același statut ierarhic și financiar. Nu se puteau căsători un tânăr de *nemneș* (de neam) cu o fată *de răi* (de neam slab). Feciorul trebuia să aibă ca zestre – pământ, sau loc de casă, animale, bani. Contribuția fetei consta în: ladă de zestre, pământuri, și animale. De asemenea, fata trebuia să aibă calități morale și estetice: să fie tânără, cuminte, frumoasă, isteată, înțeleaptă, blândă, harnică. În zilele noastre căsătoria are cu totul alte fundamente, este bazată mai mult pe dragoste și pe dorința celor doi tineri de a-și petrece existența împreună. Existau și mai demult cupluri de îndrăgostiți ai satului și nu rareori părinții se împotriveau căsătoriei. În aceste cazuri se practica *furtul miresei sau fuga mirilor*. Bisericii i s-a părut un act anormal și de aceea a luptat împotriva lui cu toată puterea, fără să reușească să-l stârpească. La origine ceremonialul răpirii constituie un rit de trecere la multe popoare indo – europene, compus din două etape distincte: separarea de familia sa și integrarea în noua familie, pe cale rituală. Răpirea miresei reprezenta mijlocul cel mai rapid și eficient de a scurta distanța ce separă două familii, două sate sau două etnii diferite.¹² Însă în trecut furtul miresei reprezenta la unele popoare și un act barbar din cadrul ceremonialului nupțial. Mireasa era furată și necinstită de câte un clan rival chiar în noaptea nunții în cazul în care mirele nu dispunea de suficienți bani pentru a o răscumpara. Corespondentul raptului de demult al miresei se practică la nunțile de astăzi sub denumirea de *furtul miresei*. Nunțile mai recente capătă valorile unui adevărat spectacol astfel că dintr-un gest barbar, furtul devine un joc. În mod tradițional mireasa se fura înainte de miezul nopții. În Maramureșul Istoric, la nunțile de demult, acest obicei nupțial nu era cunoscut însă a fost preluat din zonele urbane în ultimii ani. Cei care fură mireasa sunt în general prietenii mirilor, aceștia prezintă pantoful miresei și cer o recompensă, whisky-ul fiind în topul preferințelor. Întreaga tradiție există pentru ca mirele să realizeze și să demonstreze cât de mult își iubește și cât de mult îi simte lipsa miresei. La nivel simbolic, nu plata în sine contează ci dorința mirelui de a fi alături de mireasa lui pentru totdeauna. Mirele negociază iar răpitorii acceptă sau ridică miza, până se ajunge la un acord. Din nefericire, scena furării miresei reprezintă un kitsch tras la indigo la majoritatea nunților. Mireasa se lasă ”răpită” nu înainte de a-i comunica soțului locația unde va fi dusă, de obicei într-un bar unde țopăie puțin alături de câțiva prieteni, sosește ginerele, plătește consumația, iar răscumpărarea constă în câteva sticle de băutură și o declarație de dragoste făcută la microfon miresei.

Uneori au devenit ilare și desuete versurile atât de binecunoscute:

Mireasă, cunună ta,
Pune-o-n cui să te jelea
Să te jelea numa o lună
Că n-ai fo fată nebună.
Să te jelea numa un an,
Nu te-o rușinat șohan.

Aceste versuri se pretau în trecut, când fata își păstra fecioria până în ziua nunții, când ea trebuia să fie neprihănită la cununie, astăzi însă aceste versuri sunt lipsite de sens și de încărcătură simbolică.

Și ritualul de *dezgătare* al miresei s-a pierdut în majoritatea zonelor din Maramureș. În zonele în care se mai păstrează, acest obicei pare să-și fi pierdut semnificația inițială, de trecere a miresei în

¹² Ivan, Evseev, *Dicționar de simboluri*, Editura Vox, București, 2007, pag. 157;

rândul femeilor căsătorite. În trecut, după miezul nopții, miresei i se lua cununa de pe cap de către o femeie în vârstă și după multe refuzuri, încercări și insistențe, i se așeza un batic, ca simbol al statutului marital. Acum acest obicei pare lipsit de esență, în condițiile în care, miresei i se acoperă coafura sofisticată inspirată de pe internet sau din reviste și în condițiile în care poate ea nu mai trăiește de multă vreme în lumea satului, a devenit femeie cu mult timp înainte, a părăsit casa părintească și trăiește la oraș sau în străinătate, deci a lepădat demult baticul.

Căsătoria este momentul crucial în organizarea conceptuală și practică a etapelor duratei telurice a omului, moment culminant al integrării în destinul individual ideal.¹³ Ea reprezintă o schimbare a statutului relațiilor sociale ale individului, trecerea de la un sistem de relații de familie și de grup la alte relații familiale cu implicații în comportamentul protagoniștilor, interesul căsătoriei nu este legat doar de iubirea celor doi tineri, ci este legat și de avere și de necesitatea ca noua familie să contribuie la perpetuarea neamului.

Bibliografie

*** *Revista Memoria Ethnologica*, Nr. 21 – 22 – 23, 2007, Nr. 24 – 25, 2007, Nr. 34 – 35, 2010, Nr. 46 – 47, Nr. 2013, Editura Ethnologica;

Pop, Mihai Pop, Ruxăndoiu, Pavel, *Folclor literar românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978, pag. 181;

Moles, Abraham, *Psihologia kitsch-ului: arta fericirii*, Editura Meridiane, București, 1980;

Hermann, István, *Kitsch-ul, fenomen al pseudoartei*, Editura Politică, București, 1973;

Mate, Gavril, *Universul kitsch-ului*, Editura Dacia, Cluj – Napoca, 1985;

Marian, Simion, Florea, *Nunta la români*, Editura Saecului I. O., București, 2000;

Revista Ethnos, nr. 4, București, 1994;

Evseev, Ivan, *Simboluri folclorice*, Editura Facla, Timișoara, 1987;

Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri*, Editura Vox, București, 2007;

Chevalier Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, vol. I – III, Editura Artemis, București, 1995.

Arhiva C.J.C.P.C.T. Maramureș;

¹³ Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978, pag. 181;